

[Viggo Starcke.]

Reaktion i form af straf er en naturlig reaktion. I samfundets retsudvikling er strafferetten det oprindelige. Den kan være udtryk for primitiv hævn, men selv hævn er ikke oprindelig nødvendigvis noget slet. Hævnen var i gammel nordisk retsopfattelse den måde, hvorpå fred og ære blev genoprettet. Den var ikke udtryk for hævnlyst, men hævn var mere en pligt.

Men langt bedre end hævnprincippet er vederlagsprincippet. Civilretten, som er meget senere i samfundets udvikling end strafferetten, er en genoprettende funktion. Vederlagsprincippet er oprindelig fremført af den franske sociolog Durkheim og herhjemme udarbejdet af dr. Severin Christensen og knæsat af retsforbundet. Efter vederlagsprincippet er straffens formål at genoprette den skade, som den krænkede part har lidt. Det kan som normal metode gøres i form af bod, i form af økonomisk erstatning eller gennem arbejde, således at den dømte forpligtes til i løbet af så og så lang tid at udrede til den skadelidte eller til hans efterladte en erstatning. Vederlagsprincippet vil både have straffens fordømmende karakter, betyde meget for den, der f. eks. har mistet værdier eller mistet en forsørger, og samtidig give den faktiske og moralske resocialisering, der ligger i, at forbryderen får følelsen af, at han har søgt at gøre det godt igen, som han forbrød.

Hvis man i større omfang havde anvendt dette princip, særlig overfor alle de små krigsforbrydere, som har optaget så stor en del af retsopgøret, ville meget have været vundet. Vi ville derigennem have ramt dem på deres ømmeste punkt, nemlig pengepungen. Man havde sluppet for at overbebyrde fængslerne, så der ikke blev tid og lejlighed, husrum og hjerterum for alle de store krigsforbrydere.

Straffelovstillægget af 1945 var ikke i sit udspring så ringe, som det siden blev gjort. Meningen med som mindste grænse at sætte 4 år var netop den, at alle de små forseelser skulle slippe og have lov til at gælde for det, de var. Væk med dem! Men da man for at skaffe plads i fængslerne tog de små forseelser først og dømte dem hårdt efter denne lov, 4 år, så opstod det misforhold, som man søgte at rette ved tillægget af 1946, da mindstestrafpen blev

nedsat til 2 år. Derved blev det nødvendigt at afpasse de senere straffe og revidere tidligere domme, og det førte ud i de uafbalancerede forhold, der medførte, at rækken af senere justitsministre kom til at hælde mere og mere, indtil de tilsidst mistede balancen og det hele endte i urimelighed.

Det er blevet klarlagt, at ankenævnet, som begyndte i 1945, fik den beføjelse at skønne over, om sagerne skulle appelleres til højere instanser. Det er blevet klarlagt, at i 1946 fik ankenævnet yderligere den opgave at afpasse og harmonisere de tidligste strenge domme efter den nye mildere domspraksis, men videre gik ankenævnets beføjelser ikke; der var ikke tale om, at det skulle ophøjes til overordnet benådningsinstitut. Der blev ikke tillagt ankenævnet eller justitsministeren nogen beføjelse til en systematiseret, organiseret benådningspraksis, som ligefrem havde karakteren af en ny lovgivning. Som professor Stephan Hurwitz har sagt det: justitsministeren kan henvise til ankenævnet, og ankenævnet kan henvise til justitsministeren.

Der påhviler rækken af justitsministre i de senere år et stort ansvar for at have overanstrengt benådningsinstitutionen, så grænsen for benådning som kongens ret i enkelte korrigerende tilfælde flød ud i en kollektiv ændring af lovens brug, og dette burde være lovgivningsmagtens område, når det drejer sig om massive, organiserede, systematiske frigivelser og strafnedsættelser.

Tilbage står den højtærede justitsministers personlige reaktioner og kvalifikationer. Den højtærede ministers handlinger adskiller sig måske ikke meget i princippet fra de tidligere justitsministres. Dog må det lige bemærkes, at han har frigivet forbrydere, som de andre ikke havde frigivet. De tidspunkter, som den højtærede minister har valgt til sine frigivelser, har været lige så tankeløse og taktløse som den tidligere justitsministers, frk. Helga Pedersens, har været det, men der er dog ingen af de tidligere justitsministre, der har foretaget frigivelser, som de kort forinden havde sagt at de ikke ville foretage. Den højtærede justitsminister sagde, at der skulle ingen julebenådnings af landsforrædere finde sted, og alligevel fandt de sted. Det var uheldigt, at det skete, og det har ikke bidraget til at formindske